

Blast from the past*

V Masi sala ('kup špeha'), prvem delu stripovske tetralogije Blast, nastopa eden najbolj grotesknih, ekstremnih in nagravnih stripovskih junakov. In če je tak že junak, kakšen bo šele strip?

Zoran Smiljanič

Kadarkoli prejmem paket založbe VigeVageKnjige, me zaščemi od ugodja. Odpiranje je namreč prav posebno, skoraj čutno doživetje, za katero si je treba vzeti čas in uživati v njem. Že na prvi pogled se zdi, kot bi lični zavitek prišel iz davno minulih časov, ko so bile naše babice še mlade in lepe; prijetno hrpav rjavosivi ovojni papir, vrvica, staromodni žig in naslov prejemnika, ročno napisan z estetsko žensko pisavo. Začenjam z odstranjevanjem vrvice. Bilo bi pregrobo, če bi jo zgolj prerezal z nožem ali s škarjami, ne, treba se ji je posvetiti in potrpežljivo razrahljati umetelno zavezan vozec na hrbtu in jo nežno potegniti čez rob, da kot naramnica obleke mehko zdrsne prek ženskega ramena. Z začudenjem opazim, da ovojni papir ni zlepljen z lepilnim trakom, pač pa je tako umetelno prepognjen, da ga drži le vrvica. Ko jo odstranim, se papir brez odpora odlušči in pade na tla. Naslednja plast je mehka folija z zračnimi mehurčki, ki zagotavlja, da bo knjiga v moje roke prišla nepoškodovana in nedotaknjena. Ko slečem še njo, si ne morem kaj, da ne bi z nežnim stiskom palca in kazalca počil mehurek ali dva: pik, pok. Nazadnje je knjiga ovita še v tesno se prilegajoči vijoličasti papir, nežen, gladek in dražljiv, kot svilen perilo, ki se, nič več me ne more presenetiti, barvno ujema z naslovnico knjige. Pod papirjem je zataknjena kartica s prijaznim, samo zame napisanim sporočilom. Šele potem primem v roke objekt poželenja, golo knjigo, jo potipam, potežkam, povoham in razprem ... Le VigeVagePunce znajo svoje stranke tako pocrklati

Legenda pravi, da je Larcenet, ki se že od otroštva bori z bipolarno motnjo in drugimi duševnimi težavami, za potrebe stripa Blast načrtno nehal jemati zdravila. Ko je izbruhnila odtegnitvena kriza, je vse svoje demone izlil na papir.

z vrhunskim embalažnim striptizom. Kakšna pa je sama knjiga?

Trdo vezani album krasi naslovnica z dvema, črno-belo in barvno ilustracijo (to ima tudi vsebinski pomen, kot bomo pozneje videli), na sprednji in na zadnji strani. Telo stripa sestavlja masiven in gladek bel papir, ki zvesto reproducira razkošno paletno črno-belih tonskih prehodov, s posameznimi izleti v barve. Oblikovanje Kaje Avberšek je asketsko estetsko, prevod Katje Šaponjić pa ni le brezmadežen in brezgrešen, ampak tudi navdahnjen, kot smo od nje že (raz)vajeni. Pikolovsko narejen in vrhunsko zapakiran stripovski album je užitek za voh, tip in vid. Pa še to: bralci smo po zaslugi Marka Šunjića

Strip:

Manu Larcenet: Blast – Masa sala (1. del)

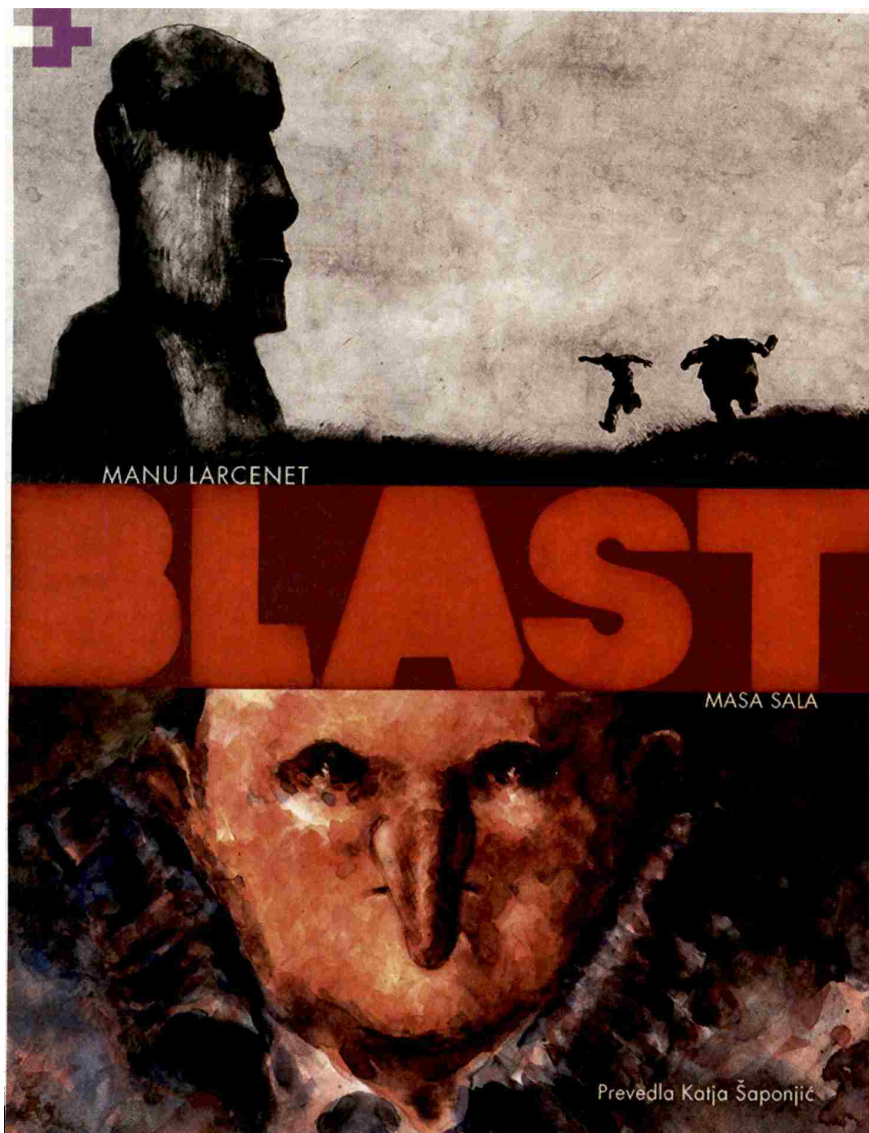
Založba: VigeVageKnjige, 2020
Cena: 30 evrov

iz Fibre spet deležni izvirnega Larcenetovega fonta. Čigavega?

Manu (Emmanuel) Larcenet (letnik 1969) je francoska stripovska legenda, poznamo ga po poslovenjeni mojstrovini *Brodec-kovo poročilo* (tudi produkt založbe VVK, v izvirniku je strip izšel v letih 2015–17) in o njegovi kakovosti so se plebiscitarno zedinili celo tradicionalno razklani Slovenci. Kdor je prebral Fibrine izdaje *Svaganja borba* (*Vsakdanji boj*, 2003–08), *Povratak zemlji* (*Vrnitev k zemlji*, 2002–08) in *Blast* (2011–14), je vedno znova presenečen, kako zelo Larcenet spreminja risarski slog. Skorajda kot naš Tomaž Lavrič, heh. V *Vsakdanjem boju* je prijazno, skoraj otroško karikaturen, v *Brodecku* trd, grob in realističen, v *Blastu* pa je ustvaril nekaj čisto tretjega, ekspresivno lavirano risbo, ki se giblje med karikaturjo, poetiko in grotesko. Larcenet je manijak, ki proizvaja orjaške količine stripov in zanje prejema kupe uglednih nagrad. Riše fanatično, obsedeno in osebno, krvavo zares, na nož, kot bi bil na križarskem pohodu. Njegovi stripi niso zgolj pripovedovanje zgodb, ampak boj, potreba, odvisnost, strast, mogoče tudi način ohranjanja zdravega razuma. Zato so drugačni, posebni in intenzivni, lepi in grozljivi. In zato ostanejo z bralcem še dolgo po zaužitju. Le kako mu to uspeva?

Legenda pravi, da je Larcenet, ki se že od otroštva bori z bipolarno motnjo in drugimi duševnimi težavami, za potrebe stripa *Blast* načrtno nehal jemati zdravila. Ko je izbruhnila odtegnitvena kriza, je vse svoje demone izlil na papir. Nastala je prečudna žival, svojevrstni grafični testament avtorjevega duševnega zdravja. Larcenet nas je odpeljal na fantastično, fascinantno, nepredvidljivo in vznemirljivo popotovanje. Vstopili bomo v mračno, globoko in težko prehodno hosto, kamor si upa le malokdo. Raziskovali bomo neznane, varljive in globoke vrtince človekovega duha. In sodelovali bomo v iskanju *blasta*, skrivnostnega, božanskega, mističnega razodetja, nore ekstaze in ultimativnega smisla, ki je vizualno prikazan z barvnimi otroškimi risbicami. Nekje na tej poti v srce teme bomo postali soudeleženci bizarnega protagonista z nenavadnim imenom Polza Koga?

Polza Manzini (ime je dobil po ruskem revolucionarnem sloganu POMni Leninskje ZAveti, 'pomni Leninov nauk') je 150-kilski prej pisatelj, zdaj brezdomec po lastni izbiri, alkoholik in kompulzivni požiralec nezdrave hrane. Njegovo odvratno predimenzionirano pojavo (ki spominja na požeruha iz filma *Sedem*) še poudarjajo brezizrazni obraz, par mrtvih oči in štrleči nos, podoben pitčjemu kljunu. Na začetku stripa ga najdemo v neznanem prostoru, v katerem je tudi *moai*, kamniti kíp z Velikonočnega otoka. Čez čas se izkaže, da je prostor pravzaprav celica na policijski postaji, iz katere ga detektiva odpeljeta v sobo za zaslišanje. Zgodil se je zločin in Polza bo izpovedal svojo zgodbo ... Čeprav

Naslovnica Mase sala, prvega dela stripovske tetralogije Blast

sprva deluje, kot bi bil retardiran, se izkaže za zelo elokventnega, pronicljivega in lucidnega misleca, ki z lahkoto parira racionalnima detektivoma. Polza je torej narator tega stripa. Pa je zanesljiv narator?

Pri zgodbah je vedno zanimivo, od kod prihaja glas, ki nam pripoveduje, kaj se je zgodilo. Je to vsevedni pripovedovalec, ki kot bog pozna vsak dogodek in zna ljudem pogledati v glave in srca (Tolstoj)? Ali detektiv, ki z dedukcijo pride do odgovorov (Christie)? Zgodovinar, ki večje kombinira zgodovino in fikcijo (Eco)? Več pripovedovalcev, ki se medsebojno izključujejo (Rašomon)? Subjektivna pripoved udeleženca zgodovinskih dogodkov kronistu (Maus)? Ali kaj tretjega ...? *Blast* je nekaj tretjega. Polza sicer deluje kot zavezanca vreden pripovedovalec, hkrati pa se zavedamo, da imamo opravka z možakarjem, ki je v svoji celici videl *moai*, kamnito glavo, zato njegovo pripoved jemljemo nekoliko z rezervo. Tudi detektiva zavračata njegove »mistične bedarije o duhovni prebuditvi« in ga opozarjata,

naj se drži dejstev. Poleg tega izvemo, da je bil Polza večkrat v psihiatrični bolnišnici, kjer so mu diagnosticirali neprištevnost, halucinacije in asocialnost. Včasih kaj zamolči ali predstavi po svoje. Ali torej govori resnico, celo resnico in ničesar drugega kot resnico, ali pa le manipulira z nami?

Kot odgovor na to vprašanje nam Larcenet postreže s temeljno dvojnostjo, ki se razteza skozi ves prvi del: dvojnost, ki jo najdemo že na črno-beli in barvni naslovnici, dvojnost med civilizacijo in naravo, med množico in samoto, zdravjem in norostjo, subjektivnim in objektivnim, med detektivsko zgodbo in eksistencialno dramo, lepoto in gnusom, blodnjami in realnostjo, črnim in belim (in vsemi odtenki vmes) ter med lažjo in resnico. »Resnico je lažje izreči kot slišati ...« pravi Polza na koncu prvega dela. Kje torej tiči resnica?

Čeprav Polzi ne moremo povsem verjeti na besedo, pa smo pri Larcenetu v varnih rokah in se mu lahko mirne duše prepustimo. Gre za vrhunskega mojstra, ki suvereno

obvladuje in superiorno uporablja tako rekoč vse elemente stripovskega pripovedovanja. Larcenet je literat, likovnik, filmar in filozof in še neustrašni raziskovalec samega sebe za povrh. Njegova risba je nekaj posebnega, stilizirana paša za oči, sugestivna karakterizacija odbitih likov. Zgodba je tekoča, naravna in tako napeta, da zbuja tisto bralsko lakoto, ki kliče po še. Dialogi so premišljeni, izpiljeni in poglobljeni, veliko modrosti in poezije je v njih. Opisi narave, ko Polza sam tava po gozdu, so poetični, sublimni in strašljivi, kompozicije s premaknjeno lepoto povzemajo stanje njegovega duha. Režija je preprosta in funkcionalna, prizori z dialogi so filmski, saj avtor s kamero ne skače kot obseden po prostoru (kot to počnejo mnogi drugi striparji), ampak se drži preprostega načela pogled/kontrapogled ter se zanaša le na moč obrazov in izraznost dialogov. Larcenet tudi nikoli ne uporablja tistih oblakov, ki protagonistom zlezejo v glavo in čudežno razkrivajo njihove misli, ampak prepušča bralcu, naj sam ugotovi, kaj se jim pleče po glavi. Vse te raznorodne pripovedne elemente je povezal v celoto, ki deluje kakor uigran simfonični orkester. Vsak element zase je nekaj posebnega, kot celota so izjemni. S takim načinom je ustvaril pripovedni slog, ki je na novo definiral francoski sodobni strip in se z njim zapisal med vodilne francoske avtorje. Katere?

Novi francoski strip v prvi vrsti sestavlja sveta trojica: Larcenet, Lewis Trondheim (nesojeni gost lanske Tinte, njegova dela so bila od oktobra do konca januarja na ogled v Muzeju sodobne umetnosti Metelkova) in Joann Sfar (pri nas je izšel njegov *Pascin*, s Trondheimom je soscenarist *Graščine*). Njihovi stripi so prinesli novo senzibilnost, alternativnost, eksperimentalnost in ambicioznost, pa tudi lahkotnost, igrivost in zafrkljivost. Kljub vsem inovacijam pa francoski novi val ni prerezal popkovine, s katero je povezan s tradicionalnimi pripovednimi stripi, ki smo jih brali, ko smo bili otroci. Takrat, ko smo pri branju občutili neskaljeno navdušenje, ko nas je med čakanjem na novo nadaljevanje vsakič znova prevzela tista sladka bolečina. Ta občutek se je z odrasčanjem nekam izgubil in ostal zgolj nostalgični spomin. In Manu Larcenet je to prvinsko vznemirjenje z *Blastom* za hip pripeljal nazaj. *Blast from the past*. Ne bomo imeli miru, dokler ne izvemo, kaj se je zgodilo na koncu. Kdaj?

Čez dve leti. Ker je prvi album izšel že konec lanskega leta, torej vsako leto po en album. Pri založbi VVK pravijo, da jim bolj na gosto preprosto ne znese. Uf! Pa bomo zdržali tako nečloveško počasen ritem izhajanja?

Bomo. Moramo. Zmoremo. Tolažili se bomo z mislijo na tiste seksi pakete, ki jih bomo počasi in z občutkom odpirali ... vse do zadnjega vprašanja. x

*Nenaden spomin na koga/kaj iz preteklosti (PONS)